

*Іванна Леонова, Володимир Гриценко*

## СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Анотація.** У статті розглянуто основні аспекти та характеристики Національної стратегії розвитку вищої освіти в Україні та вплив Стратегії на подальший розвиток у сфері вищої освіти. Також проведено короткий аналіз моніторингу освіти декількох провідних країн світу.

**Ключові слова:** моніторинг якості освіти, вища освіта, освіта закордоном, стратегія розвитку вищої освіти.

Розвиток вищої освіти в сучасній Україні відбувається суголосно з сучасними європейськими культурно-освітніми процесами. Свідченням цього є Національна стратегія розвитку вищої освіти в Україні на період 2022-2032 років (на сайті КабМінУ було опубліковано розпорядження від 23 лютого 2022 року № 286-р «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки»). [6] Цей документ, який зосереджений на періоді вступу України до ЄС, є надзвичайно актуальним та важливим. Цілі та завдання цієї стратегії є детальним планом подальшого розвитку та вдосконалення системи вищої освіти у повоєнний період. Реалізація завдань, визначених цією стратегією, дозволить мінімізувати руйнівні наслідки повномасштабного нападу Російської Федерації на територію незалежної України.

Слід зазначити, що документ визначає п'ять стратегічних цілей [6].

1. Адміністративний досвід у системі вищої освіти. Розглядаються такі дії:

- збільшення податкових надходжень на основі результатів діяльності та покращення каналів розподілу;
- розширення податкових надходжень до вищої освіти та освіти дорослих;
- розбудова мереж, зміцнення вищих навчальних закладів, підтримка дослідницьких установ.

2. Довіра громадян, держав та промисловості до академічної, наукової та творчої діяльності вищих навчальних закладів,

- розширення сфери конкуренції та вільних зовнішніх ініціатив;
- сприяння дослідженням та консалтингу вищими навчальними закладами промисловості;
- створення можливостей для розвитку через державно-приватне партнерство у вищій освіті;
- включення ефективних механізмів повідомлення про порушення академічної доброчесності та притягнення науковців до відповідальності.

3. Забезпечення високої якості академічної та наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти та розвитку різноманітних груп населення. Для досягнення відповідних стратегічних та оперативних цілей передбачено такі дії:

- підтримка вітчизняних та міжнародних освітніх перспектив студентів, а також направлення їх на навчання до іноземних університетів;
- надання прямої допомоги тимчасово окупованим землевласникам, вразливим верствам населення та групам населення, що перебувають у неблагополучному становищі;
- створення початкових можливостей для абітурієнтів з певними оцінками;
- сприяння використанню нових технологій та новітніх методів навчання в освітньому процесі, а також розробка методів дослідження.

4. Забезпечення інтернаціоналізації вищої освіти в Україні:

- координація створення вищої освіти відповідно до законодавства держав-членів європейського простору вищої освіти;
- розвиток системи на національному рівні;
- спрощення процедур визнання права на іноземну освіту;
- трансформація освіти в секторі оборони та безпеки відповідно до бачення та політики союзників по НАТО.

5. Залучення вищих навчальних закладів та закладів професійної підготовки. Для досягнення цієї мети передбачено такі дії:

- дотримання орієнтованого на учня підходу в організації освітнього процесу,
- зарахування, інтеграція, підпрофесійні програми та розширення середньої, вищої та інших форм освіти;
- розвиток загальних навичок, правової культури, фізичного виховання, спорту та студентських змагань;
- розробка програм управлінської підготовки для адміністративного персоналу та потенційних керівників вищих навчальних закладів (технічний резерв);
- проведення комунікаційних заходів для підтримки сталого розвитку системи вищої освіти тощо.

Очікуваним результатом реалізації цієї політики є створення сучасної та ефективної системи вищої освіти, яка відповідатиме потребам економіки та суспільства, матиме гідну репутацію та зможе брати участь у національному та світовому ринку освітніх послуг.

У наш час моніторингові методи активно використовуються з метою оцінки якості освіти та її комплексних характеристик, здатності суб'єкта або освітньої системи до розвитку [1].

Моніторинг якості освіти має на меті відповісти на питання, пов'язані з ефективністю діяльності різних навчальних закладів, виявити фактори, що впливають на якість освіти, отримати об'єктивний аналіз стану системи освіти та узгодити параметри освітньої політики зі світовими тенденціями. Варто зазначити, що в Україні є розуміння важливості моніторингу, про що свідчить динамічний розвиток останнього, особливо у системі середньої освіти [2].

Окремі ЗВО використовують і вважають ефективною цю технологію для розвитку закладів, а також підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Моніторинг необхідний для підвищення ефективності системи управління якістю освіти. Систематичний збір відповідної інформації під час моніторингу є важливим інструментом для швидкого реагування на зміни у вітчизняному та зарубіжному освітньому ландшафті. Також можна припустити, що точність результатів рейтингових та моніторингових досліджень вимагає широкого використання суб'єктивної експертної оцінки поряд із кількісними параметрами. Необхідно збільшувати роль експерта, який має великий досвід і вміння розпоряджатись часом для ефективного спостереження та оцінки різних нюансів, культурних та інших особливостей діяльності навчального закладу [4].

За останні роки в Україні проводяться різноманітні моніторингові дослідження з проблеми якості національної освіти. Постійний моніторинг якості навчального процесу та результатів навчання стає актуальним в умовах реформування освіти України, оновлення її змісту та введення сучасних освітніх стандартів [5].

Створення та розвиток моніторингу якості освіти в Україні, сучасні методи моніторингу досліджень, цілі досліджень у системі освіти є предметом дослідження та обговорення на всіх науково-практичних зустрічах України. Це питання набуває дедалі більшої актуальності, оскільки українська система освіти інтегрується в європейську освітню сферу. Сьогодні найважливішим для ЗВО є моніторинг навчальних досягнень, що забезпечує слідкування за станом навчальних досягнень студентів, його подальше прогнозування та вдосконалення.

Головна ціль моніторингу навчальних досягнень – покращення стану підготовки студентів ЗВО шляхом його визначення і цілеспрямованого корегування [2].

Важливою складовою діяльності Центру з моніторингу якості вищої освіти є оцінювання успішності студентів. Аналіз успішності студентів у вищих навчальних закладах здійснюється на основі результатів екзаменаційної сесії, головним чином: кількість студентів, допущених до іспиту; кількість тих, хто

успішно завершив сесію у встановлений термін; кількість студентів із середнім балом 3,0; кількість студентів, які склали всі тести з відзнакою; кількість студентів, відрахованих за результатами сесії тощо.

Одними із важливих даних, які використовуються для моніторингу навчальних досягнень у ЗВО, є кількість відстаючих (студенти, що отримали незадовільні оцінки, не допущені / не з'явилися на іспит), кількість годин пропусків занять студентами (з поважних / без поважних причин). Останній із вищезазначених показників є важливим при моніторингу успішності, оскільки кількість пропущених уроків пов'язана з тим, наскільки добре студенти справляються з процесом набуття знань, умінь та навичок, необхідних для подальшого навчання, самостійності та майбутньої професійної діяльності.

Подальшого вдосконалення потребують технологія й інструментарій внутрішньо вузівського моніторингу навчальних досягнень з урахуванням індикаторів та показників, що дозволяють долучити до управління якістю всіх суб'єктів освітнього процесу, а також розробка та впровадження нових технологій та методик моніторингу [5].

Тому основним інструментом вивчення успішності студентів університету є моніторинг, який являє собою систему інструментів, що дозволяють оцінити ефективність освітнього процесу та спланувати подальшу роботу щодо його покращення.

Враховуючи специфіку, проблема моніторингу та оцінювання якості вищої освіти є актуальним напрямком удосконалення управління національною системою освіти..

Розглянемо також досвід освітнього моніторингу закладів освіти у Сполучених штатах. Реалізація освітніх стандартів вищої школи Америки здійснюється в умовах децентралізації і демократизації освітньої системи. Унаслідок децентралізації рішення з різних засад створення та впровадження освітніх стандартів приймаються на всіх рівнях освітньої системи США. Основні принципи, на яких базуються американські стандарти освіти такі: всі студенти

здатні навчатись на високому рівні успішності; якщо висувати більш високі вимоги, то можна досягти кращих результатів; вищі вимоги ставляться не до окремого студента, а до всіх. Основні функції стандартів освіти американської вищої школи такі: підвищення якості освіти, забезпечення рівних прав студентів щодо повноцінної розвиваючої освіти, гуманізація освіти, наступність, а також прогностична, критично-оцінювальна та організаційно-управлінська функції [4].

Освітній моніторинг Великої Британії здійснюється як на національному, так і локальному рівнях за допомогою департаментів освіти та місцевих органів управління освітою. Серед основних функцій освітнього моніторингу можна виділити такі: моніторинг якості освіти, що спрямований на забезпечення дотримання освітніх стандартів та надання високоякісних освітніх послуг суспільству [5].

Враховуючи те, що Україна увійшла в європейський освітній простір, варто взяти до уваги політику провідних європейських країн щодо вимірювання стандартів якісної освіти в контексті міжнародних вимог. Щоб знати реальний стан вітчизняної освіти та прогнозувати її розвиток згідно європейських стандартів, не повинно стояти питання щодо необхідності прийняття участі України у проведенні моніторингових досліджень з якості освіти на міжнародному рівні [2].

Дослідження моніторингу системи вищої освіти в Україні дозволило визначити ступінь засвоєння навчальних матеріалів, переваги та недоліки, вимоги до змісту та структури освітніх програм. Порівняльний аналіз отриманих результатів виявляє можливий зв'язок між покращенням стандартів вищої освіти та якістю профільної освіти. Але для одержання ґрунтовніших та достовірніших висновків стосовно величини кореляції між цими показниками доцільно продовжити дослідження в напрямі виявлення величини впливу інших чинників на якість навчання [4].

З огляду на широкий спектр проблеми моніторингу якості освіти доцільно врахувати зарубіжний досвід для подальших наукових пошуків. Проте,

враховуючи певну недосконалість кожної системи та їх індивідуальні особливості, варто проявити самостійність, наполегливість та далекоглядність щодо реформування сучасної української системи моніторингу.

Тому моніторинг якості освіти можна назвати інформаційною системою, яка постійно оновлюється та доповнюється даними, безперервно відстежуючи ключові складові освітньої динаміки та динаміки розвитку держави за певними визначеними критеріями, щоб забезпечити прийняття управлінських рішень у процесі коригування системи для подальшого розвитку.

#### Список використаних джерел:

1. Бахрушин В.Є., Горбань О.М. Якість вищої освіти та сучасні підходи до її вимірювання. *Освіта і управління*. 2012. Т. 14, № 4. С. 7-11.
2. Ковтонюк М. М. Теоретичні і методичні основи фундаменталізації загальнопрофесійної підготовки майбутнього вчителя математики: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2014. 386 с.
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки США [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. URL: <https://www.ed.gov/>
4. Працьовитий М. В. Якість фундаментальної математичної підготовки майбутнього вчителя математики в умовах педагогічного університету. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми теорії і методики навчання математики»*. Тези доповідей. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С. 80-81.
5. Семеніхіна О., Юрченко А. Формування інформатичної компетентності вчителя математики і фізики на основі використання спеціалізованого програмного забезпечення. *Наукові записки*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2015. Випуск 8. С. 52-57.
6. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf> (дата звернення: 26.05.2025).
7. Methods and Procedures in TIMSS and PIRLS (2011). OECD [timss.bc.edu/methods/index.html](http://timss.bc.edu/methods/index.html)
8. Mullis I.V.S., Martin M.O., Foy P. TIMSS 2011. International Results in Mathematics. *TIMSS & PIRLS International Study Center*. Boston College, Chestnut Hill, 2012. 506 p.

#### GLOBAL AND DOMESTIC EXPERIENCE IN MONITORING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

**Abstract.** The article examines the main aspects and characteristics of the National Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine and the impact of the Strategy on further development in the field of higher education. A brief analysis of education monitoring in several leading countries of the world is also conducted.

**Keywords:** monitoring of education quality, higher education, education abroad, higher education development strategy.